

NAPREJ

Glasilo jugoslovanske socialno demokratične stranke

Štev. 92.

V Ljubljani, sreda dne 31. oktobra 1917.

Leto I.

Grobovi tulijo.

Zastave plapolajo, po cestah od fronte proti zaledju se vijajo dolge procesije izmučenih, razjarjenih ujetnikov, zmagovalci prodirajo nevzdržema . . . Toda v nobenem srcu ni odkritosrčnega veselja, noben pogled ne zre samozavestno v bodočnost, besede so plahe in obupne, zle pričakovanje navdaja vse. Zmage v četrtem vojnem letu, neposredno pred zimo, prihajajo k ljudstvu, ki je postalo že povsem nedovzetno za zmisel vojne, ki je že utrujeno od zmag in porazov, ki vidi le še strahote vojne, strahote, ki kriče do neba.

Okolo in okolo nas grobovi stotisočev, mi pa sredi tega strašnega kolobarja že tudi zaznamovani, da nas ne izgreši smrt, ko pošlje v gosto naseljena mesta, v revne bajte sredi rodovitnega polja in njegovih tako trdosrčnih obdelovalcev, v industrijska središča, kjer tlačani armada proletarcev mamonu, svojega priganjača — lakoto.

Grobovi nedolžnih žrtev največjih zablod »moderne kulture« — militarizma, imperializma in skrbno negovanega sovraštva med narodi — tulijo v teh mehkih jesenskih dneh z vseh strani. Matere, ki so negovale s tako skrbjo svoje otroke, odvrtajoče od njih vsak ostrejši dih, se morajo dan za dnem poslavljati od svojih sinov in jih pošiljati v peklensko divji ples najbolj rafinirano izmišljenega morilnega orožja, v mraz in nalive; očetje odhajajo, da se ne vrnejo nikdar več, zapuščajoč sirote v vrtincu brezobzirnega življenskega boja; tam zunaj čakajo nanje že grobovi. Od tu prihaja k nam silno kričeč opomin: Ne pozabite nas, ki padamo prežgodaj, ki padamo kot nedolžne žrtve, maščujte nas nad onimi, ki so pahnili nas in vas v pogubo.

Zle slutje nas navdajajo, da se pomnoži število teh grobov v neskončnost, ko prične padati tudi armada izmozganega prebivalstva v zaledju, ko se prično odpirati grobovi za matere, ki so prežgodaj obnemogle, za otroke, ki jim odžira vojna prepotrebno hrano, za družinske očete, ki so se prerano izčrpali.

Vsa umetnost vojnih hujskačev je v četrtem vojnem letu kakor bob ob steno, vse zmagoslavno, že tako hripavo kričanje, da mora zmagati »pravična stvar« tega ali onega, ne prevpije tuljenja, ki prihaja od neizmerno visokega števila grobov, ki se odpirajo in zapirajo od prvega dneva vojne do danes, ki se odpirajo z vsakim bobnenjem topov, katerega odmev nas zasleduje dan in noč.

Besede o mirovnem gibanju so zopet stopile v ozadje, ljudstvo hočejo omamiti z zmagami, da pozabi na vso bedo vsakdanjega življenja. Ali vse to nas ne premoti, da ne bi videli z vso jasnostjo prepada, v katerega pehajo človeštvo vsega sveta njegovi vodniki. Zevajoči prepad vidimo pred seboj, ali moči ni več v nas, da bi ustavili to naglo vožnjo v revščino in neskončno trpljenje. Ali tli še v nas le skromna iskra odporne sile? Ali je pa morda uničen že ves pogum, da bi z zadnjimi močmi še zavrnili neizogibno smrt vsega, kar so gradili naši prednamci za naš razvoj in napredek k dobremu, popolnejšemu življenju? Grobovi tulijo od vseh strani, naj nas zdramijo . . .

K. Kautsky:

Avstrija in Srbija.

7. Srbi v Avstriji.

Bosna ni bila leta 1878 anektirana, temveč le »okupirana«. Položaj bosanskega prebivalstva pa se s to koncesijo ni izboljšal, temveč le poslabšal. Če bi bili postali Bosanci del avstrijskega državljanstva, tedaj bi bili dobili tudi s tem združene politične pravice. Ker se je pa bila izvršila le okupacija, so jim lahko zadrževali te pravice (treba ni bilo). Charmatz je preiskaval v svoji knjigi, izšli leta 1907, »Nemško-avstrijska politika«, vprašanje: »Kaj sta pridobili Bosna in Hercegovina z okupacijo?« Na podlagi uradnega računskega poročila prihaja do zaključka, da Bosna ni modernizirala svojega bivanja, »toda eni točki se poročilo skrbno izogiblje: političnim razmeram. Z dobrim vzrokom. Cesar avstrijski in kralj ogrski je napram Bosni absolutni vladar. V okupacijskem ozemlju še ni niti sledu o kakšnem ljudskem zastopstvu. (To je bilo pisano leta 1907.) Širše plasti ljudstva pritegnejo komaj k lokalni upravi. V 54 okrajih dežele so le še iz turških časov ohranjeni okrajni medzli, neke vrste svetnikov, ki jih imenujejo . . . Sedaj smo torej izpoznali skrivnost avstrijsko-ogrskih uspehov. Med tem ko divja v Srbiji in Bolgariji radikalizem, v Rumuniji antisemitizem in fanatizem na eni strani, topi konservatizem vpliva kvarno na drugi strani in se bore narodi v Macedoniji za svobodo, je zgradila habsburška država z močno roko absolutizem.«

V Srbiji torej radikalizem, v Bosni absolutizem. Ob takem položaju pač ni bila potrebna velikosrbska propaganda za to da bi zavidali prebivalci Bosne one v Srbiji. A seveda ne vsi Bosnjaki. Fevdalni posestniki zemlje so imeli polno vzrokov, da so bili zadovoljni z avstrijskim režimom. Absolutizma niso nikakor izenačili z »modernizacijo« dežele, ki se je raztezala le na zunanosti.

V Bosni vladajo še fevdalne razmere. Upor iz leta 1875 je bil v bivstvu socialnega značaja, upor krščanskih kmetov proti mohamedanskim fevdalnim gospodom, spahijem. Postati so hoteli svobodni kmetje kakor sosedni Srbi. Ali avstrijski režim, ki se je hotel ustaliti v deželi, se je moral vpirati na močan razred, za katerega je smatral ravno spahije. Njegovo prvo socialno dejanje v okupirani deželi je bilo v določbi, da ostanejo obstoječe lastninske razmere neizpremenjene. Torej so se borili krščanski kmetje Bosne zastoj, celo poslabšali so svoj položaj. Kajti pod turškim gospodstvom so bili obvezani za vojaško službovanje le mohamedanci. Sedaj je zadela vojaška služba tudi kristjane. Novi davki v denarju so tudi mnogo bolj obremenjevali kmete kakor spahije.

K vsemu temu je še prihajalo versko nasprotstvo. Ne pozabimo, da je bila Bosna ob času okupacije še v onem štadiju, ko igra moderna nacionalna zavest še neznatno vlogo, a vpliva vera odločilno na mase. Dolej je obstajalo versko nasprotstvo v Bosni med grškimi katoličani in mohamedanci, a od okupacije dalje je nastopil še tretji element: Katoličanstvo vladarske države, katerega je smatrala mohamedanstvo za manjše

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Frančiškanska ulica šte. 6, 1. nadstropje, Učiteljska tiskarna.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 30.—, za pol leta K 15.—, za četrt leta K 7.50, za mesec K 2.50. Za Nemčijo celo leto K 33.60, za ostalo tujino in Ameriko K 42.—. Posamezne številke po 10 vinarjev.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije za list so poštnine proste.

Inserati: Enostopna petit vrstica 30 vin.; pogojem prostor 50 vin.; razglasi in poslano vrstica po 60 vin.; večkratni objavi po dogovoru primeren popust.

zlo nego krščansko, a od katoličanstva ločeno grško-orientalsko cerkev.

Te verske diference v Bosni so pripomogle, da so se že obstoječa nasprotstva še poostrihala in zastrupila, ni jih bilo treba šele ustvarjati. V sosedni Hrvatski se je pa ob istem času omililo versko nasprotstvo med katoliškimi Hrvati in grškimi Srbi, o katerem so dolgo mislili, da ga ni mogoče premagati. To nasprotstvo je namreč izpodrinilo drugo skupno nasprotstvo proti vladajočemu režimu, ki je v onem času hitro naraščal.

Nasprotstvo med ogrskim plemstvom in hrvaškimi kmeti je zelo staro. Privedlo je do tega, da so bili leta 1848 Hrvatje najbolj fanatični boritelji za absolutizem nasproti ogrskemu uporu. Po letu 1866. so razdelili Avstrijo na dve državi, na Ogrsko (Transilvanijo) in na zapadni del monarhije, ki nima drugega uradnega naslova kakor kronovine in dežele zastopane v državnem svetu (Cislajtanija). (Dalje prih.)

Jeseniško delavstvo pred pritožbeno komisijo.

Na kratko smo že poročali, da je odšlo delavstvo »Kranjske industrijske družbe« s prav zadovoljivim uspehom od pritožbene komisije v Ljubljani. V naslednjem prinašamo razsodbo pritožbene komisije:

Razsodba.

1. a) Normalni čas dela se začne v obratih, kjer se ne dela zdržema, ob 7. dop. in traja z enournim odmorom opoldne in z opustitvijo polurnega odmora pri zajutreku do 6. popoldne. Ob sobotah traja normalni čas dela od 7. dop. — z 1 urnim odmorom opoldne — do 5. popoldne.

Utemeljitev: Skrajšanje delavnega časa ob sobotah, ko se izplačujejo mezde in predumi, se utemeljuje s tem, da bi bil ob teh dnevih prosti čas delavstva vsled dolgo trajajočega izplačevanja občutno skrajšan. Zahteva delavcev po prostem sobotnem popoldnevu, da si nabavijo živil in druge potrebščine, je glede na malo razsežnost Jesenic neutemeljena.

b) V obratih, kjer se zdržema dela, to so: Martinov plavž, valjarna, plinov generatorji in elektrarna, ostane 12 urno delo.

Utemeljitev: Analogno z drugimi podobnimi obrati ter z ozirom na državne interese in pomanjkanje delavcev ni mogoče dovoliti za sedaj, da se uvede sistem treh ših.

c) Zahtevi, da bi se vpeljal v obratih počitek ob nedeljah in praznikih, se ne ugodi.

Utemeljitev: Državni interesi zahtevajo v sedanjih dobi tudi ob teh dnevih delo.

d) Čezurno delo naj se po možnosti omeji in opravlja v prvih petih dnevih tedna.

Utemeljitev: Delavstvo potrebuje glede na pomanjkljivo prehrano prizanesljivosti.

2. a) Dosedanji dnevni zaslužek se po-
viša sledeče:

Vsem nad 18 let starim delavcem za 2 K 40 vin. za ših, delavkam za 1 K 20 vin. za ših in mlajšim delavcem in delavkam za 80 vin. za ših.

Utemeljitev: Povišek zasluzka je z ozirom na stopnjujočo preživnino potreben;

priznan je bil v tej meri le zaradi tega, ker zahteve delavstva na vojnih dokladah presegajo od podjetja priznane draginjske in družinske doklade.

b) Zahteve delavcev glede plačila čezurnega in ob nedeljah izvršenega nadurnega dela se ugotovi in sicer se plačajo nadure od 6. do 10. zvečer in od 4. do 7. zjutraj s 50%, od 10. do 4. ponoči, kakor tudi nadure ob nedeljah, s 100% poviškom.

Istotako se prizna 50% povišek onim delavcem, ki so zaposleni izven obrata, razen takrat, če imajo na razpolago obratno železnico.

Utemeljitev: Ravnateljstvo samo je pri obravnavi tej zahtevi ugodilo.

c) Doklada po 1 K za vsako ponočno šifto se odklanja.

Utemeljitev: Ker morajo gorenji zaslužki izmenjavati šifto vsebovati.

d) Mezda delavk ne sme znašati manj od 3 K 60 vin., mlajših delavcev ne pod 3 K — to pa le, ako je teh in onih delo zadovoljivo.

Utemeljitev: Ker po eni strani ni možno glede na sedanje draginjske razmere z manjšo plačo izhajati, po drugi pa je mogoče ceniti vrednost dela ne samo po urah, marveč v prvi vrsti po uspehu.

e) Odklanja se povišek akordnega dela. Vsekakor se ima akordno delo pred začetkom istega z delavcem pogodbeno ugotoviti in leto pismeno odkazati. Morebitna rektifikacija akordne mezde prepušča se sporazumljenju med podjetjem in delavstvom.

Utemeljitev: Dnevni zaslužek in vojna doklada sta bila bistveno zvišana, s čemur se je opravičenim zahtevam delavstva zadostno ugodilo. Pogoditev akordnega dela pred pričetkom istega je glede na interese delavstva potrebno.

3. Vojna doklada odmeri se na predlog ravnateljstva ter se ima v nadalje tako izplačevati, kakor se je od 1. avgusta t. l. izplačevala in sicer: za oženjene delavce, katerih zaslužek po sedanjem povišanju ne doseže 200 K mesečno K 45; onih pa, katerih zaslužek presega 200 K 35 K. Iz razloga, da bi oni delavci, katerih zaslužek znaša 200 K do 210 K in vojna doklada le 35 K, ne bili napram onim, ki zaslužijo pod 200 K z vojno doklado 45 K oškodovani, zaokroži se njih zaslužek na 210 K. Za vsakega zakonskega, nezakonskega, adoptiranega otroka pod 14. leti plača se mesečno, dokler za tega dokazno skrbi v podjetju zaposleni oče ali mati, katerih zaslužek znaša pod 200 K mesečno, 12 K, onih nad 200 K, pa 9 K. Za nad 18 letne neoženjene delavce z zaslužkom sedanje plače pod 200 K, mesečno 35 K, nad 200 K mesečno okroglo zaračunam zaslužek od 200 K do 210 K mesečno kakor pri oženjenih delavcih.

Nad 18 let stare delavke mesečno 20 K, mlajši delavci in delavke mesečno 15 K.

Vse doklade veljajo za polne šifte. Za vsako neizvršeno šifto odtegne se $\frac{1}{25}$ doklad, torej pri draginjski dokladi 45 K za šifto 1 K 80 vin., pri draginjski dokladi 35 K za šifto 1 K 40 vin., pri draginjski dokladi 20 K za šifto 80 vin., pri draginjski dokladi 15 K za šifto 60 vin., pri dokladah za otroke pri 12 K za šifto in otroka 48 vin., pri 9 K za šifto in otroka 36 vin.

Pri posebnih ozira vrednih primerih boleznih naj se izjemoma olajšuje skrajšanje doklad za otroke.

4. a) Zahtevi glede plačila, če je delavec bolan, oziroma, če je le-ta pri opravljanju dela zadržan, se ugotovi na podlagi §§ 1154 b in 1155 o. d. z. ter se morajo še ne rešene zadeve v zmislu direktiv, danih po kompromisu med organizacijo delodajalcev ugotoviti.

Utemeljitev: Tvrdba je priznala tozadevni kompromis.

b) Kopaljšča, azbestna obleka, visoki škornji, delavski predpasniki se po možnosti nabavijo.

Utemeljitev: § 74 obrtnega reda.

c) Nadzorstvo za preživila: Zahtevi glede nadziranja podjetniškega Konsumnega društva na Jesenicah po zaupnikih delavstva se ugotovi.

Utemeljitev: Ker je v interesu podjetja, da se vsako nezaupanje delavstva v tej smeri odstrani.

5. Čas veljavnosti teh odredb je tekoča delovna perioda.

Utemeljitev: Ker se od strani podjetja gori navedena draginjska doklada in doklada za otroke, kakor tudi del, sedaj priznanega poviška mezde izplačuje prostovoljno od 1. avgusta 1917.

Vojna.

OFENZIVA PROTI ITALIJI.

Videm v naših rokah.

Dunaj, 30. oktobra. (Kor. ur.) Vsled dvanajste soške bitke ustvarjeni položaj vpliva tudi na gorato ozemlje ob gornjem Tagliamentu, kjer armada generalobersta Kroatina, zlomivša vsak sovražni odpor, prodira južno in južozapadno na benečanskih tleh. Čete generala Krausa so že 28. oktobra opoldne prodrle deloma v utrjeno taborišče Gemona, kjer se je hrabri štajerski strelski polk št. 26 polastil z naskokom oklopnih obrambnih naprav na Monte Lanza. — **Vsled odločilnega prodiranja generala pl. Belowa je prišel danes Videm v naše roke.** Dalje južno se vale razbite mase premaganega sovražnika proti naraslemu Tagliamentu. Prostor za našimi frontami je vsled dolgih ujetniških kolon in ogromnega plena podoben italijanskemu taborišču. — Opoldanske poročilo: Zasedovanje bežečega sovražnika proti spodnjemu Tagliamentu, ki je vsled deževja silno narasel, je v polnem tiru. — Šef generalnega štaba.

Berlin, 30. oktobra. (Kor. ur.) **Zvezne čete 14. armade so vzele Videm.** Sedež italijanskega vrhovnega vojnega poveljstva je prišel šesti dan uspešnih operacij v naše roke. Nevzdržno hite naše divizije proti Tagliamentu. Pri redkih prehodih čez silno naraslo reko se kopiči sovražna armada. Od koroške meje prodirajoče čete stoje povsod na benečanskih tleh ter prodirajo v smeri proti gornjemu Tagliamentu. — Von Ludendorff.

Položaj na italijanski fronti.

Cadornovo očitanje, da je 2. italijanska armada »vsled nezadostnega odpora« zakrivila katastrofalen poraz levega krila soške fronte, ne bo našla odmeva v zbezanem italijanskem ljudstvu. Nevzdržno zasledujoč sovražnika čez Sočo, kjer so mostovi, katere je sovražnik uničil, žopet zgrajeni in popravljeni, prodirajo naše čete v Benečijo, kjer jim pada v roke ogromen plen, katerega sovražnik ni mogel več rešiti. Videm je že za našo fronto. Nemške divizije in z njimi združene avstro-ogrške čete hite proti gornjem Tagliamentu, kjer naj utrjeno taborišče Gemona prepreči izhod v benečansko dolino. Ob koroški meji leže vse one točke, za katere so se pogosto bili krvavi boji: Plöcken, Granuda in Mittagskogel daleč za našo fronto. Brez odpora, vključno dežju in snegu, hiti armada generala Kroatina proti Tagliamentu.

Videm daleč za našo fronto.

Berlin, 30. oktobra. (Wolffov urad.) V divjem begu se vali italijanska soška armada po vseh vestah proti močvirnatemu ozemlju Tagliamenta. Beg otežujejo neštivilne množice bežečega civilnega prebivalstva, ki vozi in nosi s seboj, kar je moglo pograbit svojega imetja. Ceste so vsled deževja poplavljene in razmočene. Videm, doslej sedež sovražnega vrhovnega poveljstva, je že daleč za črto zveznih armad, ki z ljuto silo prodirajo dalje. Tudi na koroški fronti se sovražnik umika našemu pritisku in beži v smeri proti gornjemu Tagliamentu, zasledovan od naših divizij. Italijansko časopisje še vedno skuša prikriti ljudstvu obseg katastrofe in govori le o neznatnih uspehih naših

čet, ki baje ne morejo omajati trdne italijanske obrambe.

Italijani se umaknejo za črto Vicenza-Benetke.

Curiah, 30. oktobra. »Secolo« piše, da se italijanska armada zamore rešiti le, če se hitro umakne za črto Vicenza-Benetke. — Nevtralnim listom poročajo iz Rima: Kralj je šel snoči na fronto. Sliši se, da prinaša četam obvestilo, da je francoska pomoč na potu. Kljub temu vlada v Rimu velika potrlost, zlasti ker se pričakuje tudi ofenziva avstro-ogrskih in nemških čet s Tirolske fronte. V gornji Italiji se pripravljajo obramba Benetk. Angleška flotilja je baje na potu z Malte v Jadransko morje.

Francoske in angleške čete za Italijo.

Berlin, 30. oktobra. Glasom pariških poročil so odšle francoske in angleške čete starejših letnikov v Italijo z namenom, da prevzamejo garnizijsko službo v severno italijanskih mestih, ker je zelo verjetno, da izbruhne revolucija. V Como so veliki delavski nemiri. V Milanu je zavladala panika.

Strašne motorske baterije.

»Corriere della Sera« trdi, da so uspeh avstro-ogrškega in nemškega bobnajočega ognja v odseku Bovec-Tolmin povzročile zlasti avstro-ogrške motorne baterije. Učinek teh baterij je izzval pravo paniko.

Zaostalih bojišč.

Berlin, 30. oktobra. Na Flanderskem je bilo artiljerijsko delovanje v odseku Dixmuiden precej živahno. Med gozdom Houthoulster in prekopom Comines-Ypern se je artiljerijsko delovanje stopnjevalo do bobnajočega ognja. Tudi pri Braye in ob Chemin des Dames ljuto topovsko streljanje. Na desnem bregu Moze so čete vdrle v sovražne postojanke ter se polastile strelskih jarkov v širokosti 1200 metrov. Ujeli smo 200 francozov. Na vzhodnem in na makedonskem bojišču nobene izpremembe.

Večerna poročila javljajo, da je na Flanderskem bojišču artiljerijski pripravi sledil močan angleški napad. Vas Paschendaele smo izgubili. Srdit protisunek je vrgel Angleže zopetiz vasi. Pri Gheluveldu so se popoldne izjalovili angleški napadi.

Politični pregled.

= Državni voz. Moderni časi so. A v Avstriji se še nismo modernizirali, zato še vedno govorimo o »državnem vozu«, namesto da bi govorili morda o »državnem avtomobilu.« Ta označba ni primerna, ker avstrijski državni voz je vendar vedno le še stari »voz«. Še več. Ta voz je že tako star, da ga menda sploh ni mogoče več popraviti; treba bi bilo novega, in moderni čas zahteva najmanj avtomobil, ali celo eroplan, ker vidimo, da z vozom ne pridemo nikamor. V parlament smo stavili še nekaj nad. Koerber je obljubil »svoboščine« pa je šel; Clam Martinic je obljuboval »državo narodov« in šel je, Seidler že pol leta obljubuje, a nam še ni povedal, kaj pravzaprav namerava. Vlada se opira le na politične kupčije in zato še života! dalje. To je zlo. V parlamentu so razmere popolnoma razdrapane, parlament postaja polagoma pravi kaos, ki ne more priti do resnega dela in tem manj do ustavnih in upravnih reform, ki so tako nujne, naravnost eminentne važnosti za avstrijske narode. In vso to onemoglost države in parlamenta izkorišča v gospodski zbornici zbrani agrarni in finančni kapital, ki nastopa kakor bi bila gospodski zbornica faktor, da odločuje o usodi avstrijskih narodov in prebivalstva sploh. Poslanska zbornica se je izrekla proti § 14, gospodski zbornica zanj; poslanska zbornica je proti bančnemu oderuštvi, gospodski zbornica dela težkoče itd. Vse to izpričuje, da smo na križpotju, in pot, ki se usiljuje ni pot napredka, ni pot svobode, ni pot demokracije, marveč pot, ki vodi v razmere pred vojno, v minulo stoletje. Javnost se še ne zaveda tega

dejstva, in to je žalostno. Kaj bo s to državo, s temi narodi? Kaj bo s proletariatom v tej državi? Končno le mora priti odločitev, ali naj živimo sami sredi demokratičnega sveta še vedno v srednjeveških razmerah ali pa se naj odpro vrata svobode?

— **Delegacije se sestanejo v prvem tednu decembra.** Na današnji seji gosposke zbornice se izvolijo zastopniki za delegacije. Tudi v poslanski zbornici bo posebna seja za volitve delegatov. Delegacije bodo zborovale v prvem tednu decembra in sicer na Dunaju ter bodo trajale do Božiča. Dokler se ne sestanejo delegacije, zborujeta obe zbornici, ki nadaljujeta svoje delo v januarju.

— **Ljudsko glasovanje o vojni in miru.** V berlinski »Börsenzeitung« predlaga nacionalno liberalni poslanec dr. Böhme, naj odloči splošno ljudsko glasovanje o tem, če se sprejme mirovna pogodba ali ne. Pravi, da bi stranke večine v rajstagu že iz demokratičnega stališča ne odklonile tega predloga, a tudi zastopnikom manjšine mora biti tak predlog dobrodošel. »Leipziger Volkszeitung« pristavlja k temu predlogu: »Upamo, da ne gre predlagatelju le za insceniranje glasovanja, ukazane morda »od zgoraj«, temveč da mu je za resničen apel na ljudstvo v tem najvažnejšem vprašanju sedanosti«.

— **Volitve v Švici.** V Švici so imeli v nedeljo volitve v švicarski narodni svet. Rezultat še sicer ni znan, a nadejati se je, da so dobili socialni demokratje več volilnih okrajev nego so jih imeli. Doslej so imeli 16 zastopnikov v narodnem svetu. Večino bo imela radikalna demokratična vladna stranka.

— **Dogodki na Ruskem.** Pri občinskih volitvah v Moskvi so dosegli boljševiki popolno zmago. — Petrograški župan je izdal na prebivalstvo oklic, v katerem izjavlja, da glavno mesto ne dobiva nič več moke iz ohih provinc, ki jo pridelujejo. Zato proti Petrogradu lakota. Obenem pozivlja prebivalstvo, naj ostane mirno, ker nemiri le motijo transport. — V Petrogradu se je razširila vest, da pripravljajo boljševiki upor. Vsled tega je prepovedal petrograški guverner vse shode, obhode in manifestacije. Pozivlja vojaštvo, naj se ne pusti zapeljati od provokacij, ampak naj ostane mirno. — Na konferenci politikov je bil sprejet soglasno sklep, kjer pooblašča konferenca svoje zastopnike v predparlamentu, naj prisilijo vlado, da zapove armadi, naj opusti armada takoj vso politiko in polkovnim odborom naj zapove, da se smejo pečati le z gospodarskimi zadevami, naj se uvede zopet disciplina, opredeli se naj oblast central in krajevnih oblasti, javni mir in red se naj vpostavi s proglasitvijo vojnega stanja v okrajih, kjer vlada anarhija in naj se opuste vsi nevarni poizkusi, da bi se zgradilo gospodarsko življenje na socialističnih načelih.

— **Delavski in vojaški sovjeti izumirajo.** »Izvestja«, glasilo delavskih in vojaških sovjetov, prinašajo uvodni članek, ki razmotriva o tem, da polagoma izumirajo delavski in vojaški sovjeti po vsej Rusiji. Ob začetku revolucije je bilo 800 okrajnih sovjetov; doslej jih je že mnogo izginilo, a velik del sovjetov obstoji le še na papirju. Zastopniki sovjetov, ki prihajajo iz province, pripovedujejo, da izginja njihov vpliv in njihova moč. »Izvestja« navajajo kot vzrok tega dejstva to, da ni vsa demokracija združena v sovjetih, temveč da so kmetje, ta najštevilnejši del prebivalstva izven sovjetov, v velikih mestih pa intelektualci in del delavstva. Sovjeti, ki so bili prej uporabne bojne organizacije, ne morejo ničesar prispevati, da se zgradi država iznova in so torej izgubili pravico do obstoja. Nadomestiti jih je treba s trajnimi organizacijami za politično življenje v državi in občinah.

— **Rusija in mir.** Iz Stockholma 29. oktobra se poroča: V ruskem predparlamentu je izjavil zastopnik leve, narodni revolucionar Steinberg-Karelin: Prvi pogoj za ojačenje naše obrambe in bojne zmognosti naše armade je popolen preobrat v vnanji politiki. V nasve-

tu vsem vojujočim se državam, naj se takoj sklene premirje, ne vidimo ničesar, kar bi moglo zmanjšati čast in dostojanstvo Rusije.

Dnevne beležke.

— **Doječim in nosečim materam ni treba postajati pred trgovinami in v večjih gnečah.** Po vrstnem redu, ki je bil že objavljen v tujkajšnjih dnevnikih, se oddajajo od 2. do 24. novembra t. l. v mestni posvetovalnici vsakokrat od 3. do 5. popoldne izkaznice za zdrob itd. in sicer za otroke do 3. leta in za doječe ter noseče matere. Te na ime doječe ali noseče matere glaseče se izkaznice pa dajejo materam samim tudi to prednost, da smejo pri nakupu živil za lastno rodbino, kjer koli bi se zbirala večja množica ljudi takoj vstopiti v prodajalno, ne glede na ostale čakajoče. Isto velja tudi pri krušnih komisijah in stojnicah. Ta ugodnost pa ne pristoja ostalim rodbinskim članom, če tudi se izkažejo z izkaznico doječe ali noseče matere. Kdor hoče imeti izkaznico za doječo ali nosečo mater, mora vsled razpisa urada za ljudsko prehrano z dne 5. oktobra 1917, št. 83801 predložiti mestnemu magistratu pri izdaji teh izkaznic zdravniško spričevalo, da traja nosečnost že nad tri mesece, doječe matere pa morajo predložiti zdravniško spričevalo ali potrdilo zaprisežene babice, da doje otroka ter krstni izpisek, da otrok še ni nad 10 mesecev star.

Te na doječe in noseče matere se glaseče izkaznice so javne listine, vsled česar se bo vsaka zloraba kaznovala kakor prestopki glede drugih živilskih izkaznic.

— **Izpred pritožbene komisije.** 22. t. m. je bila pred pritožbeno komisijo v Ljubljani razprava o pritožbi kovača Ivana Primožiča proti rudniškemu podjetju pri Sv. Ani nad Tržičem. Primožič je tožil podjetništvo, ker mu je to izplačevalo le po 650 K za 9 urno delo, namesto dogovorjenih 7 K. — Navzoči ravnatelj je predložil izkaz vseh svojih delavcev, s katerim je dokazal, da so zaslužili Primožič in drugi delavci v akordu od 650 do 13 K. Zastopnik delavstva sodrug Štraus je zastopal stališče, da ima pritožnik prenikzo temeljno mezdo, ki se naj mu zviša. Ravnatelj podjetja izjavi, da dovoli Primožiču prestovoljno povišek dneve od 650 K na 7 K, a da Primožič, ki nima nobenih vojaških obveznosti, lahko izstopi iz službe. Primožič se je zadovoljil s 50 vinarskim poviškom. Tudi ostali delavci od šentanskega rudnika so se pritožili zaradi prenizke mezde. Razprava o njihovi pritožbi se ni mogla vršiti, ker niso bila pooblaštila, ki jih je prinesel Primožič s seboj, pravilno sestavljena. Delavci naj torej vložijo novo pritožbo in naj se obrnejo na strokovno tajništvo v Ljubljani, Šelenburgova ulica 6/I.

— **3. november je pouka prost.** Naučni minister je odredil, je da 3. november pouka prost dan zaradi osvoboditve Gorice.

— **Umetniška razstava** ostane zaradi preurevanja zaprta jutri 1. novembra popoldne in v petek 2. novembra. Od sobote dalje je razstava zopet odprta.

— **Odškodnina za one, ki so bili po nedolžnem obsojeni.** Pododsek justičnega odseka je sprejel zakonski načrt, ki določa, da morajo oni, ki so bili po nedolžnim obsojeni, zahtevati v teku treh mesecev odškodnino od justičnega ministra. Ta določba velja tudi za tiste, ki so bili obsojeni pri vojaških sodiščih.

— **Zahteve državnih uslužbencev.** Na Dunaju je bilo zborovanje delegatov centralne zveze avstrijskih društev državnih uradnikov. Delegatje so zahtevali povišanje draginjskih doklad in prispevek za nabavo obleke i. t. d. Sprejeta je bila resolucija, ki pravi, da so vse dosedanje obljube vlade državnim uslužbencem nezadostne. Beda državnih nastavljenecv vseh činovnih razredov in kategorij je tako velika, da jej odpomore le velikopotezna pomoč. Zafo zahtevajo od parlamenta in vlade, da izpolni vse njihove zahteve. Zbor pozivlja vlado, naj prične z delom za znižanje cen.

— **Krompir za sorodnike pridelovalca.** Urad za ljudsko prehrano je dovolil, da smejo pridelovalci oddati svojim sorodnikom

krompirja po 100 kilogramov za vsako osebo. Taki sorodniki pa morajo vrniti prejete izkaznice za krompir. Dovolilo za transport krompirja z železnico sme izdati podružnica žitno prometnega urada, v vseh drugih primerih pa okrajno glavarstvo okraja, iz katerega se dobavi krompir.

— **Svoboden nakup krompirja.** Važno odredbo je izdalo namestništvo na Nižje Avstrijskem. Kdor se odreče nakaznici za krompir, nakupi lahko naravnost pri producentu krompir in dobi dovoljenje, da kupi v novembru za vsako osebo 80 kilogramov krompirja, v decembru 70, v januarju 60 in v marcu 40.

— **Okrajna bolniška blagajna v Novem mestu.** Za načelnika okrajne bolniške blagajne v Novem mestu je bil izvoljen gosp. Ivan Krajger, solicator pri odvetniku drju. Scheguli v Novem mestu.

— **Ogrska bi dala Avstriji živila.** Avstrijska vlada je zahtevala od ogrske vlade, da dovoli uvoz živil v Avstrijo. Ogrska vlada je pripravljena upoštevati to željo, toda opustiti se morajo napadi na Ogrsko v Avstriji. Ministerski predsednik Seidler se je posvetoval o tem s strankami. — Čudno! Zakaj ne vpraša ogrska vlada, ali so napadi upravičeni ali ne. Če so upravičeni, naj nebahjo Ogrri delati krivico avstrijskemu prebivalstvu.

— **100 000 parov čevljev** dobe iz Švice na Ogrsko. Razdele jih med državno uradništvo.

— **Zahteve plačila za vojne dajatve.** K notici, ki smo jo o tem predmetu prinesli pred nekaj dnevi, dodajamo še sledeče: Prijaviti je zahtevo, naj gre za sploh še neplačano dajatev ali le zahtevo po višjem plačilu, pri tistem županstvu, v katerega občini se je predmet dajatve naposled trajno nahajal; pri osebnih dajatvah (n. pr. osebnih delih) pri županstvu, kjer je prebival tisti, ki je moral osebno sodelovati za vojaštvo po voj. daj. zakonu, oziroma kjer stanujejo, če je umrl, njegovi preostali. Zupanstva morajo prijave vposlati na svoje glavarstvo, slednje pa na okrajno komisijo. Vsi ti trije faktorji morajo o zahtevi opraviti vse poizvedbe, da je stvar tako jasna, da more okrajna komisija o njej oddati svoje svoje mnenje. Če se zahtevo spozna za upravičeno in ne pretirano, sme okrajna komisija postopek okrajšati s tem, da sklene s stranko poravnavo, a za en primer vsota odškodnine iz take poravnave ne sme presežati K 500.— Enako sme deželna komisija sklepati poravnave do zneskov K 2500.— V teh primerih je vsaka daljna zahteva potem izključena in intendantca pristojnega vojaškega poveljstva dobi obvestilo, da naj znesek stranki plača. Na ta način pride stranka še najhitreje do denarja. Seveda se pri intendantci vsaka priznana zahteva natanko pregleda, če ni bila odškodnina za ravno tisto dajatev stranki že kdaj preje popolnoma plačana. Če bi se to izkazalo, bi imela stranka resne neprilike, češ da je skušala državo ogoljufati z dvakratno zahtevo ene in iste odškodnine. Kar je bilo že plačano, je pri vojaštvu tudi dol ro zapisano. Ako ne pride do poravnave, odda okrajna komisija o zahtevi le svoje mnenje ter predloži zadevo deželni komisiji, ki stvar pregleda ter jo še s svojim mnenjem odda ministru za deželno brambo. Končno odločitev ima v rokah komisija iz zastopnikov vojnega, domobranskega in finančnega ministrstva, kateri se, kakršen je pač obravnavani slučaj, pritegnejo še zastopniki tega ali onega resortnega ministrstva (notranjega, trgovinskega, poljedelskega itd.). Vse vloge, priloge, zapisniki, listine v teh zadevah so koleka proste. Kdor nima o izvršeni vojni dajati vi uradnih pismenih potrdil, mora upravičenost svoje zahteve na drug nedvomen način dokazati. Vsakdo naj svojo zahtevo zastopa sam; pooblaščenec se pripušča le izjemoma.

Aprovizacija.

Krušne izkaznice za potnike. Pri osrednji krušni komisiji se bodo izdajale za potnike mesto dosedanjih dnevnih izkaznic potne izkaznice. Potne izkaznice dobe potniki, ki kot samopreskrbljevalci nimajo izkaznic, dalje potniki ki pridejo iz ozemlja, kjer niso vpeljane izkaznice, in potniki, ki gredo v ozemlje kjer niso vpeljane iz-

kaznice ali kjer izkaznice drugih krajev ne veljajo. Predložiti pa morajo uradno potrdilo, da so se oglašili v stalnem bivališču in da jim je ustavljeno prejetanje kruha in moke. Na te izkaznice se dobi 28 dkg kruha ali 21 dkg kruha in 5 dkg moke in sicer se dobi za sedaj kruh v vojni prodajalni, Prešernova ulica, moka pa v vseh prodajalnah za moko.

Zadnje vesti.

Ministrski svet.

Dunaj, 30. oktobra. Pod predsedstvom ministrskega predsednika dr. pl. Seidlerja se je vršila danes daljša seja ministrskega sveta. Navzoči so bili vsi člani kabineta.

Kriza v Italiji.

Amsterdam, 30. oktobra. Kakor poročajo angleški listi, bo najbrže Orlando sestavil provizoričen kabinet, ki ostane na krmlju, dokler se ne poleže vihar na fronti. Vsled sovražne ofenzive je stopila politična kriza popolnoma v ozadje.

Pomoč Italiji.

London, 30. oktobra. Reuterjev urad poroča, da se že vrše priprave za kolikor mogoče izdatno pomoč Italiji. General Smuts je v nekem odgovoru izjavil, da bo prišla močna roka zaveznikov Italiji na pomoč.

Razno.

* Čedad. Okrožno mesto Čedad (Civitate), katero so naše, prodirajoč v osrčje Benečije, osvojile, leži v plodoviti pokrajini ob reki Natisone ter šteje 10.000 prebivalcev. Čez reko vodi v 15. stoletju zgrajeni most. Iz Čedada pelje železnica v Videm, čez Robičev prelaz pa lepa cesta v Kobarid v soški dolini. Beneški Slovenci imenujejo Čedad tudi Staro mesto. Mesto je obdano od starih zidov. Stolna cerkev je bila zgrajena baje v osmem stoletju. V Čedadu se izdeluje zlasti svila, bombaž, papir in usnjati izdelki.

* Branting, sedanj minister in voditelj švedskih socialistov, je odložil uredništvo znanega lista »Socialdemokraten«.

* Amerika v vojnem stanju. List »Chicago Tribune« poroča, da izgotavljajo sedaj za ameriško fronto na zapadnem bojišču 16.000 topov. Ameriški senat odobril bo več milijonov dolarjev, da dobi ameriška fronta dovolj težkih topov. Vse ameriške tovarne so sedaj zaposlene s tem delom.

* Smrt na odru. Ko je nastopil igralec Elias na gledališkem odru v Budimpešti ter se vtopil v svojo vlogo, s katero je predstavljal smrtni prizor, je v istem hipu zares umrl. Sodijo, da je bil prenaporno obremenjen, ker je čez dan izvrševal svojo vojaško službo.

* Draginja v Dalmaciji. V Splitu je vzdrževanje dijakov z dežele silno oteženo, ker ni dobiti hrane. Za hrano in stanovanje zahtevajo mesečno po 300 do 500 K.

* Videm (laško Udine), glavno mesto videmske pokrajine in okrožja, leži v beneški ravnini, je najvažnejše železniško križišče na Beneškem. Od tu vodi železnica, ki prihaja pri Krminu čez državno mejo preko mejnega potoka Idrije, v Benetke. Proti severu vodi proga v Pontebo in dve lokalni železnici proge Červignan-Mestre: ena v Čedad (27 km), druga južno v San Giorgio. Mesto šteje nad 50.000 prebivalcev in ima veliko zgodovinskih zgradb in spomenikov. Tu je sedež pokrajinske prefektore in nadškofije, dalje trgovske in obrtne zbornice. Mesto je razdeljeno v dva dela: v notranje in zunanje mesto, ki ju ločijo jarki in zidovje. Ceste so večinoma ozke in krive, izjemo delajo le maloštevilne ceste iz novejšega časa. Pač pa ima Videm nekaj jako zanimivih trgov in drevoredov. Najznamenitejša zgradba je municipij in na strmem griču sredi mesta sezidani grad z orjaškim stolpom, s katerega je krasen razgled na vse strani:

proti severu na alpe, proti zapadu na beneško ravan in proti vzhodu in jugu na vinorodno ozemlje italijanske Furlanije. Znamenita je romanska stolnica s šesterovogelnim zvonikom. Kot največja zanimivost Vidma pa slovi njegovo pokopališče, ki je eno najlepših v Evropi. V Vidmu so tudi akademije, tehnike, bogoslovnice in dve gimnaziji; zelo živahna je v mestu trgovina, posebno z lanom in konopljo in s svilo, ki je glavna panoga italijanske industrije. Leta 1814. je prišel Videm pod Avstrijo. Leta 1848. je v beneškem uporu kot prvo italijansko mesto odpadel od Avstrije. Dne 23. marca 1848. so ga zapustile avstrijske čete. Točno mesec pozneje je avstrijska vojska zopet vkorakala vanj. Leta 1866. je Videm z Benečijo pripadel Italiji. V novejšem času je bil Videm za Avstrijo zato važen, ker so se ondi shajali milanski in drugi iredentistični krogi Italije z onimi iz Trsta in Tridenta — pod plaščem športnih priredb. Iz Vidma je bil prišel tudi glasoviti Oberdank, ki je nameraval izvršiti atentat na cesarja Frana Jožefa I., a se mu zločin ni posrečil. Beseda Videm pomeni patrijarhovo, cerkveno posest. To je pravi slovenski izraz, ki tudi živi v slovenskem ljudstvu že od nekdanj za mesto Udine. Tako n. pr. pravijo ljudje v Hrenovicah, ko gredo v cerkev k službi božji »grem na videm« t. j. na cerkveno posest. Takih primerov imamo veliko na Slovenskem. Vidmarji pa so se imeli v najemu cerkveno posest; odtod priimek Vidmar.

* Iz »Tisoč in ene noči«. Oblasti so na dan 11. oktobra 1917 določile sledeče cene za meso: govedina prve vrste fr. 1.66 do 1.68 funtov, teletina prve vrste fr. 2.40 do 2.46 funtov, svinjina fr. 1.85 do 1.95 funtov. Dunajski »Abend« ki priobčuje to, dostavlja: Naše čitatelje moramo opozoriti, da gre tu za cene na pariškem trgu dne 11. oktobra 1917.

Občno konsumno društvo v Idriji

registr. zadr. z om. zav.

Trgovina s špecerijskim manufakturnim in konfekcijskim blagom, obuvali, opojnimi pijačami.

Pisarna v Idriji št. 446.

Prodajalne:

Centralna v Idriji.

Podružnice:

Na Brusovšu in Podgorami v Idriji in v Spodnji Idriji.

Lastna posestva, valjčni mlin.

Pristopnina znaša 2 K, delež 40 K.

F. BATJEL

Prej v Gorici.

Ljubljana, Stari trg 28

Moška in ženska dvokolesa

še s staro pnevmatiko

živalni in pisalni stroji, gramofoni, električne žepne svetilke.

Najboljše baterije.

Posebno nizka cena za preprodajalce.

Mehanična delavnica na Starem trgu št. 11.

Najbolj zanimiv in najboljši slov. ilustrirani tednik so:

TEDENSKE SLIKE

ki priobčujejo vsak teden mnogo zanimivih slik z bojišč in o drugih važnih aktualnih domačih in tujih dogodkih, ter obilo zanimivega čtiva: pesmi, povesti, jako zanimiv, lep detektivski roman, poučne članke in črtice iz gospodinjstva, zdravstva, vzgojeslovja, tehnike in sploh vseh strok poljudnega znanstva.

„TEDENSKE SLIKE“ so nepolitičen in nestranski ilustrirani tednik, ki je posvečen le zabavi in pouku.

„TEDENSKE SLIKE“ bi naj imela naročene vsaka rodbina, vsaka gostilna, kavarna, vsako društvo itd. Zahtevajte „TEDENSKE SLIKE“ povsod in pridobivajte naročnikov.

„TEDENSKE SLIKE“ stanejo četrt leta K 3'80 pol leta K 7'50 in celo leto 15—K. Naročite si „TEDENSKE SLIKE“ takoj!

Pošljite nam svoj naslov in pošljemo vam 1 številko „TEDENSKE SLIKE“ za stonj in poštne prosto na ogled.

Upravništvo lista „TEDENSKE SLIKE“

Ljubljana, Franciškanska ulica 10 L.

Konsumno društvo za Ljubljano in okolico

F. Z. Z. O. Z.

v Ljubljani.

Pisarna: Ljubljana—Šiška, Kolodvorska ul. 56.

Osrednje skladišče: Kolodvorska ulica 56.

Prodajalne:

1. Ljubljana—Šiška, Kolodvorska ulica 56.
2. „ Sodne ulice 4.
3. „ Krakovski nasip 10.
4. „ Udmat, Bohoričeva ulica 12.
5. Vič—Glince, Tržaška cesta.
6. Vič—Rožna dolina 165.
7. Tržič na Gorenjskem.
8. Sava (okr. Jesenice) na Gorenjskem.
9. Jesenice na Gorenjskem.
10. Koroška Bela—Javornik.

Prodaja se le članom.

Pristopnina 1 K.

Delež 40 K.

V letu 1916-17 (od 1. julija 1916 do 30. junija 1917) se je oddalo blaga med zadružnike za 2.000.000 kron.

Zadružnikov (30. jun. 1917): 2500 rodbin.

Družbeno premoženje 1. junija 1917:

Rezervni zaklad K 20.400.
Dispozicijski . . . K 11.750.
Bolniški . . . K 15.000.
Pogrebni . . . K 1.000.
Penzijski . . . K 6.000.
Deležni . . . K 60.000.

RIM

Duhovito zasnovan zgodovinski roman slovečega francoskega pisatelja EMILA ZOLA. Poslovenil E. K. Cena izvodu je 5 K, po pošti 20 v več. Dobiva se v knjigarnah in tudi potom uprave našega liste.